

شهرهای سبز

رشد شهری و محیط زیست

مؤلف:

کان متوان

مترجم:

دکتر علیرضا شیخ الاسلامی

سرشناسه	کان، متیو ای. ۱۹۶۶ - م.
عنوان و نام پدیدآور	Kahn, Matthew E.
مشخصات نشر	شهرهای سبز: رشد شهری و محیط زیست / مولف متیو کان؛ مترجم علیرضا شیخ الاسلامی.
مشخصات ظاهری	بروجرد: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد، ۱۳۹۵.
شابک	۲۸۲ ص: جدول، نمودار.
فهرست نویسی	۹۰۰۰۰ ریال 978-964-10-3973-0
یادداشت	فیفا
یادداشت	عنوان اصلی: Green cities : urban growth and the environment , c2006.
موضوع	چاپ قبلی: دانشگاه تبریز، انتشارات: شورای اسلامی شهر تبریز، مرکز پژوهشها، ۱۳۹۰.
موضوع	بوم‌شناسی شهری (جاسعه‌شناسی)
موضوع	شهرنشینی -- جنبه‌های زیست‌محیطی
موضوع	شهرها و شهرستان‌ها -- توسعه
شناسه افزوده	شیخ‌الاسلامی، علیرضا، مترجم
شناسه افزوده	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد
رده بندی کنگره	T ۲۴۱/۲ش ۹ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	۱۷۶
شماره کتابشناسی ملی	۲۰۳۱۷۵

دانشگاه آزاد اسلامی - بروجرد

شهرهای سبز، رشد شهری و محیط زیست

مؤلف: کان متیو ای

مترجم: دکتر علیرضا شیخ الاسلامی

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

مدیر مسؤول: دکتر علی آریاپور

ناظر چاپ: حسام یاریار

چاپ و صحافی: نویسنده

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰

بها: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۰-۳۹۷۳-۱۰-۹۶۴-۹۷۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

بروجرد- میدان نواب - خیابان یادگار امام - مجتمع دانشگاهی امام خمینی (ره)

تلفکس ۰۶۶-۴۲۵۱۸۰۱۳

Email: Publisher@iaub.ac.ir

سخن ناشر

به نام خداوند لوح و قلم
حقیقت نگار وجود و عدم
خدایی که داننده رازهاست
نخستین سرآغاز آغازهاست

دانشگاه آزاد اسلامی، به عنوان یکی از ارکان نظام آموزش عالی کشور در چشم انداز بیست ساله خود، توسعه کیفی را به طور جدی مدنظر قرار داده است. دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد به عنوان یکی از با سابقه ترین و اندها دانشگاهی سطح کشور با عنایت به پتانسیل های موجود و در راستای این حرکت عظیم علمی و فرهنگی به منظور ایجاد سرعت، دقت و هماهنگی بیشتر در اجرای کلیه امور مربوط به تأمین منابع آموزشی، نیاز به هم چنین تشویق و ترغیب محققان، مؤلفان و مترجمان دانشگاهی به نگارش و ترجمه کتب معتبر علمی، شورای انتشارات علمی خود را تشکیل داد. بدیهی است که ورود به این عرصه خطیر جز با استمداد از خداوند متعال و چشم یاری داشتن از محققان و پژوهشگران و استادان ارجمند امکان پذیر نیست. لذا همه صاحب نظران ارجمند دعوت می شود ما را از نقطه نظر ها و راهنمایی های ارزشمند خود بهره مند سازند. در پایان، خود لازم می دانم از ریاست دانشگاه آزاد اسلامی و معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی، سبب برقراری شرایط و بستر مناسب انجام فعالیت های حوزه پژوهش واحد در بخش توسعه فعالیتهای چاپ و نشر، تشکر و قدردانی نمایم. ضمناً شایسته است از فعالیت ها و تلاش های علمی آقای دکتر علیه ساشخ الاسلامی در ترجمه کتاب شهرهای سبز، رشد شهری و محیط زیست مراتب سپاسگزاری خود را ابراز نمایم.

دکتر مجید شمس

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

پیشگفتار مؤلف

همکاران بسیاری در نگارش و تدوین کتاب شهر های سبز، رشد شهری و محیط زیست مرا یاری و کمک نمودند و نیز می توان اذعان نمود بازدیدی که در سال های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ از بخش اقتصادی دانشگاه استفورد داشته ام زمینه و موجبات موثری در تدوین و نگارش این مجموعه نوشتار را فراهم ساخته است. از سوی دیگر می توانم تأیید کنم، دیدارهایی که با آنتا نیونبتو، لاری گولدر، راجر ون هافن، جیمس جیبرکو و راب ویلیامز داشته ام، در تنظیم و تدوین چارچوب موضوعی و مباحث مطرح در کتاب به من بسیار کمک کرد. از همکارانم (کیت مت کالف و بیل موما) در دانشگاه تافتس، مباحث تنوع و گسترده ای در باره محیط زیست و مسائل و موضوعات زیست محیطی آموخته ام. سرانجام پیش نویس نهایی کتاب حاضر را در اداره ی ملی تحقیقات اقتصادی به پایان رساندم.

محتوای کتاب، بیان کننده بخش عمده ای از تحقیقاتم در پانزده سال اخیر می باشد. در اینجا لازم است از همه همکارانم چون: پت باجاری، نیتس ایشو، داراکاست، میخائیل کراز، دنیس دب اسکونل، ادگلاسر، جان متوسکا، جردن را پایورث، جونا اسچووارث و یوتا کابوشینو که در نگارش کتاب به من یاری رساندند تشکر نمایم. لازمست از انتشاربان و پژوهشگرانی از دانشگاه های تافتس، کلمبیا و استفورد که در تقویت مباحث کتاب به بند کمک نمودند، نظیر برت بادن، درا کاستا، مارک واک، جیس شاپیرو، فیل استراخان و کابو زابینما بسیار تشکر و قدردانی کنم. همکاری با ماری واک، جای بسیار شادمانی و خوش اقبالی ام بوده است که در اینجا به صورت ویژه از ایشان به عنوان ویراستار این نوشتار نیز تشکر می نمایم. همچنین لازم است از استار بلسکی، کرس کلایر، تری نیف، کلیا موکالد و جانت والکر تشکر کنم. سرانجام برخورد وظیفه می دانم کتاب حاضر را به همسرم درا، پسرمان آلکس و پدر و مادرم مارتین و کارول کان تقدیم نمایم.

پیشگفتار مترجم

آیا رشد یک شهر به محیط زیست شهری آسیب می‌رساند یا سبب بهبود و ارتقای آن می‌شود؟ در پاسخ به این سؤال به طور مختصر می‌توان گفت که هر دو مورد می‌تواند درست باشد، یعنی به تعبیری اگر رشد شهر بدون رعایت شناخت جامع از توان‌های محیطی و ظرفیت‌های محیطی / فیزیکی / کالبدی و اجتماعی / فرهنگی و اقتصادی شهر و منطقه پیرامون بوده باشد و طرح‌ها و برنامه‌های توسعه و رشد شهری بی‌توجه به این مهم و اصل توسعه پایدار به انجام رسیده باشد، روشن است که زمینه‌ها و موجبات تخریب محیط زیست را فراهم خواهد آورد و نیز در صورت بهره‌برداری منطقی و عقلایی و مبتنی بر رهیافت توسعه پایدار از منابع و ظرفیت‌های موجود در منطقه و شهر بوده باشد، باعث ارتقای آن می‌شود.

به راستی چرا و چگونه برخی از شهرهای در حال رشد موجب تخریب و یا کاهش و تنزل کیفی محیط زیست می‌شوند در حالی که برخی شهرها می‌توانند از محیط زیست خود محافظت کنند و یا اینکه کیفیت آن‌را نیز افزایش دهند؟ طی سال‌های اخیر، مطالعات زیادی در حوزه اقتصاد محیط زیست انجام شده است که محور اصلی این مطالعات پاسخگویی به این سؤال اساسی بوده است. در این کتاب نیز با تبیین مباحث نظری و ارائه مثال‌های کاربردی سعی بر آن شده است به تشریح اثرات زیست‌محیطی رشد شهری پرداخته شود.

شهر سبز چیست؟ این که می‌گویند شهرهای خاصی سبزتر از شهرهای دیگر هستند، به چه معنی است؟ چه زمانی رشد شهری باعث کاهش کیفیت زیست‌محیطی و چه زمان باعث بارور شدن محصولات زیست‌محیطی می‌شود؟ این‌ها سؤالاتی هستند که ماتیوکاندر این کتاب به صورتی هوشمندانه و کاربردی به آنها می‌پردازد. تعریف شهر سبز و معیارهای آن به سادگی میسر نیست و پیچیدگی‌ها و ابعاد متنوع و شاخص‌های متعددی را در بر می‌گیرد. بسیاری از مردم و کارشناسان برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای، جغرافی‌دانان، اقتصاددانان، جامعه‌شناسان و اکولوژیست‌ها و ... بر مبنای شناخت و منطق علمی و یا تجربه عینی احساس و درک شهودی و بی‌واسطه‌ای از اینکه در کل چه چیزی یک شهر سبز را می‌سازد در خود دارند که با شناخت عینی و ذهنی افراد دیگر متفاوت و متمایز

است. با این اوصاف می‌توان تأکید نمود: شهرهای سبز دارای هوای پاک، آب شرب سالم و بهداشتی، خیابان‌ها و پارک‌های دلپذیر و مطبوع هستند. این شهرها در مواجهه با حوادث و بلاهای طبیعی انعطاف‌پذیرتر و تاب‌آورترند و خطر بلایای طبیعی، شیوع بیماری‌های واگیردار در آنها بسیار کم است. در شهرهای سبز، شهروندان به استفاده از حمل و نقل عمومی که تأثیر و بازتاب‌های اکولوژیکی کمی دارد می‌پردازند. در تبیین مفهوم شهر سبز اکولوژیست‌ها بر اهمیت پیگیری اندازه اثر اکولوژیکی یک شهر تأکید دارند و از سویی دیگر متخصصان سلامت و بهداشت نیز روی اثراتی که آلاینده‌های هوا، آب آلوده، تخریب و یا کاهش فضاها و سبز و دیگر عوامل زیست‌محیطی بر سلامتی افراد و جامعه می‌گذارند و بپای افزایش بیماری‌ها می‌شوند، می‌پردازند. این کتاب در هشت فصل تدوین شده است که در فصل اول بیشتر به مفهوم‌شناسی و ابعاد شهر سبز پرداخته شده است و در فصول بعد به ترتیب اندازه‌گیری کیفیت محیط زیست شهری، منحنی محیطی شهری، نقش بازار و محیط زیست شهری، شیوه حکومتی و مدیریت شهر، رشد جمعیت و محیط زیست شهری، رشد فضایی شهر و هزینه‌های زیست‌محیطی و اهداف توسعه ایدار شهری و جهانی مورد بررسی قرار گرفته است. امید است نتایج چنین مطالعاتی به گستره فرهنگ اجتماعی در دستیابی به اهداف زندگی انسانی و توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای منجر گردد. در اینجا باید یادآور شد که این کتاب را باید به آقای دکتر محمد سمس و معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد جناب آقای دکتر محمد سمس و معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه جناب آقای دکتر احمد شاهسواران و نیز از مدیر محترم مشاورات علمی جناب آقای حسام یاریار که در فراهم ساختن زمینه‌های چاپ و نشر کتاب مساعدت داشتند، به میانه تشکر و قدردانی نمایم.

دکتر علیرضا شیخ الاسلامی

فهرست مطالب

فصل اول: رشد شهری و شهر سبز

۱۷	مقدمه
۲۱	مفهوم شهر سبز
۲۳	ایجاد چند گانه شد شهری
۲۳	رشد در آمده محیط زیست شهری
۲۵	رشد جمعیت و محیط زیست شهری

فصل دوم: میزان پایداری محیط زیست شهری

۲۹	جای پای اکولوژیکی
۳۵	شهرهای سالم و افراد بیمار
۳۶	اندازه گیری اثرات آلودگی
۳۸	راهبردهای حفاظتی
۴۱	ارزیابی دیدگاه بهداشت عمومی
۴۲	شهرهای گران و ارزان
۴۳	هزینه های پرداختی مردم
۴۷	ارزیابی رویکرد تعدیل تفاوت ها
۴۸	مقایسه سه رویکرد به پایداری
۵۰	نتیجه گیری

فصل سوم: منحنی محیط زیست شهری کوزنتس

- ۵۵..... توسعه به ضرر یا به نفع محیط زیست شهری
- ۵۶..... فرضیه‌ی EKC
- ۵۸..... ریشه و منشأ EKC
- ۶۰..... دو نمونه از EKC شهری
- ۶۳..... تغییر EKC
- ۶۵..... نیروهای بازار: قیمت‌ها و تکنولوژی
- ۶۶..... نیروهای نیرومندی: نقش دولت
- ۷۱..... استدلال‌هایی علیه فرضیه‌ی EKC
- ۷۲..... فرضیه‌ی محل تجمع الودگی
- ۷۶..... EKC و برون سپاریهای فرامرزی
- ۷۶..... نتیجه‌گیری و هنگام ظهور EKC

فصل چهارم: رشد درآمد و محیط زیست شهری

- ۷۹..... ایجاد شهر سبز
- ۸۱..... روکش نقره صنعت‌زدایی
- ۸۳..... صنعت‌زدایی از شهرها در سراسر جهان
- ۸۴..... رویکرد سبز شدن مصرف شهری
- ۸۵..... تقاضا برای سبز و مصرف سبز شهری
- ۸۹..... هزینه بیشتر به خاطر سبزتر شدن
- ۹۲..... مصرف سبز در میان فقرای شهری

تولید و تأمین محصولات سبز ۹۳

نتیجه گیری ۹۶

فصل پنجم: رشد درآمد، دولت و شیوه مدیریت سبز تر

ضرورت دخالت دولت و راهبرد سبز ۱۰۱

تقاضا برای سیاست سبز ۱۰۳

تسهیلات و تقاضا برای دولت سبز ۱۰۵

نیروهای عامل در درخواست سیاست سبز ۱۰۶

ساخت درخت سبز تر ۱۰۹

کیفیت هوا ۱۱۰

سؤالات اساسی و تبیین عوامل اثر بر ای شهر سبز ۱۱۹

کیفیت آب ۱۲۰

زباله های جامد شهری ۱۲۳

مدیریت زمین های شهری ۱۲۵

حفظ فضای باز ۱۲۶

منطقه بندی و اجرای روش های سبز ۱۲۷

پاکسازی ۱۲۸

نتیجه گیری ۱۳۱

فصل ششم: رشد جمعیت و محیط زیست شهری

رشد جمعیت شهری در کشورهای جهان ۱۳۳

رشد جمعیت و کیفیت محیط زیست شهری ۱۴۴

- ۱۴۴.....آلودگی هوا
- ۱۴۵.....آلودگی آب
- ۱۴۸.....زباله‌های جامد
- ۱۵۰.....تنوع و شهرهای در حال رشد و توسعه
- ۱۵۳.....نتیجه‌گیری

فصل هفتم: رشد و توسعه فضایی شهرها

- ۱۵۵.....هزینه‌های زیست، محیطی نواحی و سکونتگاه‌های پراکنده در آمریکا
- ۱۵۶.....پراکندگی شهر (رشد اسپرال)
- ۱۵۹.....تأثیرات پراکندگی زیست، محیطی
- ۱۵۹.....افزایش استفاده از اتومبیل و انتقال نقلیه
- ۱۶۲.....پراکنش و ساخت جاده
- ۱۶۳.....پراکنش و حمل و نقل عمومی
- ۱۷۰.....کاربری زمین
- ۱۷۱.....هزینه‌های پروژه
- ۱۷۲.....مصرف آب
- ۱۷۴.....تقابل گسترش پراکندگی و رشد هوشمند شهری
- ۱۷۸.....نتیجه‌گیری

فصل هشتم: توسعه پایدار شهری و جهانی

- ۱۸۴.....تغییر اقلیم و آینده شهرها

مقدمه.....	۱۹۱
توسعه پایدار.....	۱۹۲
فرضهای اولیه توسعه پایدار شهری.....	۱۹۳
دیدگاههای نظری توسعه پایدار.....	۱۹۴
محیط زیست و ابعاد موضوعی آن.....	۲۰۰
محیط زیست شهری.....	۲۰۱
عوامل مؤثر بر محیط زیست شهری.....	۲۰۱
آلودگی صوتی در محیط زیست.....	۲۰۲
فاضلاب و اثرات زیست محیطی.....	۲۰۳
زیباله‌های شهری و بازیافت.....	۲۰۴
آب و محیط زیست شهری.....	۲۰۵
جمعیت و محیط زیست شهری.....	۲۰۵
افزایش جمعیت شهری و محیط زیست.....	۲۰۶
دیدگاه حقوقی و تاریخی به محیط زیست.....	۲۰۶
محیط زیست در قوانین کشورها.....	۲۰۹
سابقه قوانین محیط زیست.....	۲۰۹
قوانین زیست محیطی در ایران.....	۲۱۰
دستور کار ۲۱ منشوری برای آینده.....	۲۱۲
بخش I - ابعاد اجتماعی و فرهنگی.....	۲۱۴
- تسریع توسعه پایدار.....	۲۱۴

- ۲۱۵..... مبارزه با فقر
- ۲۱۶..... تغییر الگوهای مصرف
- ۲۱۶..... جمعیت و پایداری زیست محیطی
- ۲۱۷..... حمایت و ارتقای سلامت انسان
- ۲۱۷..... مسکن مناسب برای انسان‌ها
- ۲۱۸..... محیط زیست و توسعه
- ۲۱۸..... بخش II - منابع لازم برای توسعه
- ۲۱۸..... حفاظت از حیات وحش
- ۲۱۹..... برنامه‌ریزی و مدیریت کاربری زمین
- ۲۱۹..... جلوگیری از نابودی جنگل
- ۲۲۰..... کویرزدایی
- ۲۲۱..... کشاورزی و توسعه روستایی
- ۲۲۲..... تنوع بیولوژیکی و ضرورت حفاظت از آن
- ۲۲۳..... حفاظت و مدیریت آبها
- ۲۲۴..... مواد شیمیایی سمی و مدیریت آن
- ۲۲۵..... بخش III - تقویت گروه‌های اصلی بهره‌بردار
- ۲۲۶..... زنان
- ۲۲۶..... جوانان و کودکان
- ۲۲۶..... مردم بومی
- ۲۲۷..... سازمان‌های غیر دولتی

۲۲۷		مقامات محلی
۲۲۸		اتحادیه‌های کارگری
۲۲۸		تجارت و صنعت
۲۲۹		علوم و تکنولوژی
۲۲۹		کشاورزان
۲۳۰		بخش ۱۷- شیوه‌های اجرایی
۲۳۰		انتقال تکنولوژی
۲۳۱		علوم در خاست توسعه پایدار
		پیوست دو: شهر سالم - شهر ناسالم
۲۳۸		شهر سالم
۲۴۲		ابعاد زیست محیطی شهر سالم
۲۵۶		مفهوم سلامت
۲۶۳		مشکلات شهری مؤثر بر سلامت روانی
۲۶۸		توسعه پایدار و نقش آن در سلامت زیست شهری